

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

Навчально-науковий інститут права

Кафедра екологічного права

Кафедра земельного та аграрного права

Кафедра конституційного права

Кафедра трудового права та права соціального забезпечення

Центр соціального права

«Асоціація професіоналів довкілля»

ЗБІРНИК

тез наукових доповідей учасників

Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«Правове регулювання забезпечення ядерної та радіаційної
безпеки в Україні в мирних умовах та в умовах воєнного стану
(до 39-х роковин катастрофи на Чорнобильській АЕС)»**

м. Київ

2025 р.

УДК 502:34

К64

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Навчально-наукового інституту права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 11 від 22 грудня 2025 року)*

За достовірність, якість та академічну доброчесність відповідальність
несуть учасники конференції.

Упорядник: к.ю.н., доцентка кафедри екологічного права О.В. Бевз

«Правове регулювання забезпечення ядерної та радіаційної безпеки в Україні в мирних умовах та в умовах воєнного стану (до 39-х роковин катастрофи на Чорнобильській АЕС): збірник тез наукових доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 квітня 2025 року) / За ред. д.ю.н., проф. Г.І. Балюк, к.ю.н., доц. Т.Г. Ковальчук та к.ю.н., доц. Е.В. Позняк: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ. 2025. 134 с.

Збірник містить тези наукових доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правове регулювання забезпечення ядерної та радіаційної безпеки в Україні в мирних умовах та в умовах воєнного стану (до 39-х роковин катастрофи на Чорнобильській АЕС)», яка відбулася 25 квітня 2025 року. Збірник розрахований на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів освіти, практичних працівників органів державної влади, місцевого самоврядування, громадськість, які цікавляться дослідженням актуальних науково-методологічних та практичних проблем правового регулювання забезпечення ядерної та радіаційної безпеки в Україні в мирних умовах та в умовах воєнного стану.

УДК 502:34

К64

©Колектив авторів, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП

.....6

ДОПОВІДІ УЧАСНИКІВ ПЛЕНАРНОГО ТА СЕКЦІЙНИХ ЗАСІДАНЬ

Анісімова Г.В., Донець О.В. УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЧЛЕНСТВА В ЄС: КРОКИ З БЕЗПЕКОВОСТІ Й ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ.....8

Балюк Г.І., Ковальчук Т.Г. ЧОРНОБИЛЬСЬКА КАТАСТРОФА: ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ.....13

Багінська Л.В. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЙ, ЩО ЗАЗНАЛИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ, ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПОТРЕБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА КРИЗИ ПРОДОВОЛЬСТВА.....17

Башурин Н.Я. ОХОРОНА ТВАРИННОГО СВІТУ В УМОВАХ ЯДЕРНИХ ЗАГРОЗ В ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ І ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ.....21

Бевз О.В., Власенко Ю.Л. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПОСИЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИМОГ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ (НА ПРИКЛАДІ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ ЗОНИ ВІДЧУЖЕННЯ).....25

Бредіхіна В.Л. СУЧАСНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ РАДІАЦІЙНОГО МОНІТОРИНГУ.....30

Гафурова О.В. ПРАВОВІ АСПЕКТИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА НА РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ЗЕМЛЯХ.....34

Данилюк Л.Р. МІСЦЕ ЕКОЛОГІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ СЕРЕД ЗАХОДІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ДОКТРИНАЛЬНІ ПІДХОДИ.....37

Єрмоленко В.М. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАХИСТУ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ З ПОГЛЯДУ РЕАЛІЙ СЬОГОДЕННЯ І МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....40

Задихайло Д.Д. МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ ТА РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ.....43

Коваленко Т.О., Засць О.І. ПРАВОВІ ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ПРИРОДНИХ КОМПЛЕКСІВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОГО РАДІАЦІЙНО-ЕКОЛОГІЧНОГО БІОСФЕРНОГО ЗАПОВІДНИКА ДО ЗМІН КЛІМАТУ.....	46
Ковалів О.І. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВА СУТНІСТЬ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ГЕНЕРУВАННЯ ЯДЕРНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	51
Ковтун О.М. ЯДЕРНА ТА РАДІАЦІЙНА БЕЗПЕКА, ЯК СКЛАДОВІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ, В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ	55
Костяшкін І.О. ПРАВОВИЙ РЕЖИМ РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	58
Лісова Т.В. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПОВЕРНЕННЯ У ГОСПОДАРСЬКИЙ ОБІГ РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ЗЕМЕЛЬ.....	62
Макаренко О.Ю., Макаренко Н.А. СПЕЦИФІКА РОЗСЛІДУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ ТА ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЇХ ВЧИНЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	64
Малишева Н.Р. ВПЛИВ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ НА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЯДЕРНОГО ПРАВА.....	67
Малохліб О.С. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	71
Матвійчук А.О. ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ.....	73
Місінкевич А.Л. ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	76
Насвіт О.І., Скалецький Ю.М. ЧОРНОБИЛЬСЬКІ ЗАКОНИ: ІСТОРІЯ ПРИЙНЯТТЯ ТА ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ.....	79
Носік В.В. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГНОСТИЧНОЇ ФУНКЦІЇ АГРАРНОГО, ЗЕМЕЛЬНОГО, ПРИРОДОРЕСУРСНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ І ЗАГРОЗ ДЛЯ ПРИРОДИ, ЕКОНОМІКИ, СУСПІЛЬСТВА.....	82
Платонова Є.О. АТОМНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК ЧИННИК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПРАВОВІ РИЗИКИ І ВИКЛИКИ ЧАСУ.....	84
Позняк Е.В. ЕКОЛОГО-ПРАВОВА КУЛЬТУРА ПОСТЧОРНОБИЛЬСЬКОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ.....	86
Суєтнов Є.П. ЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ЗАПОВІДНИК ЯК УНІКАЛЬНИЙ ПРИКЛАД ВІДНОВЛЕННЯ ПРИРОДИ.....	89
Тараненко Л.С. ЮРИДИЧНИЙ СУПРОВІД ОСІБ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК КАТАСТРОФИ НА ЧАЕС: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	91
Тищенко О.В., Сіньова Л.М. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ СІМЕЙ З ДІТЬМИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	94

Шараєвська Т.А. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПОБІГАННЯ ЯДЕРНИМ ТА РАДІАЦІЙНИМ РИЗИКАМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....98

Шульга М.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИХ ЗЕМЕЛЬ.....101

Яремак З.В. ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ У ВІДПОВІДНІСТЬ З ACQUIS COMMUNAUTAIRE.....103

ДОПОВІДІ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

Булига Є.О. ОСОБЛИВОСТІ ПРИЗНАЧЕННЯ ПЕНСІЇ ЛІКВІДАТОРАМ НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ЧОРНОБИЛЬСЬКІЙ АЕС.....107

Буцмак А.Ю. ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ЯК ВИЗНАЧАЛЬНА ІСТОТНА ОЗНАКА ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ109

Верещук А. ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗБУДОВИ ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ГЛОБАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ.....111

Голуб О.Ю. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ЗОНДУВАННЯ ЗЕМЛІ В УКРАЇНІ.....114

Дудінов І.В. ІНТЕГРАЦІЯ БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ РАДІОАКТИВНО ЗАБРУДНЕНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ.....119

Ковалик А.-М. Б. СУЧАСНІ ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ, ЯКІ ПОСТРАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ.....123

Ковтун Д.С. ДО ПИТАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАПОДІЯНОЇ ЛІСОВОМУ ФОНДУ УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ ЗІ ЗБРОЙНОЮ АГРЕСІЄЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ (В МЕЖАХ ТЕРИТОРІЇ, ЩО ЗАЗНАЛА РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ).....126

Новаленко А.О. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВЕ ЗНАЧЕННЯ СТ. 13 КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ.....129

Сайфетдінова А.С. ЧОРНОБИЛЬСЬКА КАТАСТРОФА ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ЯК ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ЯДЕРНОГО ПРАВА І ЗАКОНОДАВСТВА.....131

Яремак Зоряна Василівна

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,
завідувачка кафедри трудового, екологічного та аграрного права,
кандидатка юридичних наук, доцентка*

ПРИВЕДЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ У ВІДПОВІДНІСТЬ З ACQUIS COMMUNAUTAIRE

В Україні питання використання ядерної енергії та забезпечення радіаційної безпеки є надзвичайно тригерним з огляду на сумну сторінку української історії – аварії на ЧАЕС, та не втрачає своєї актуальності і сьогодні, беручи до уваги підвищення рівня небезпечності ядерного енергетичного сектору у зв'язку з повномасштабним вторгненням РФ на територію України. Війна підняла ядерну безпеку в Україні з національної проблеми до критичної геополітичної небезпеки для всього європейського континенту. ЄС та МАГАТЕ часто висловлюють «серйозне занепокоєння» щодо ситуації з ядерною безпекою в Україні через дії Росії. Відтак питання гармонізації ядерної безпеки України та підтримка ЄС у цьому аспекті є основою європейської безпеки та сталого розвитку.

Сфера ядерної безпеки регламентована численною кількістю нормативно-правових актів, однак пріоритетним напрямом залишається реалізація міжнародних зобов'язань України щодо використання ядерної енергії та забезпечення ядерної безпеки. У зв'язку з цим, актуальним залишається питання правового регулювання сфери енергетики у *acquis communautaire* та у законодавстві України. У цьому контексті проаналізуємо ключові проблеми та особливості, які характерні для поточного етапу адаптації українського законодавства до *acquis* ЄС у сфері ядерної безпеки.

У Загальнодержавній програмі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженій Законом України від 18.03.2004 р., визначається, що адаптація законодавства – це процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність до *acquis communautaire*. При цьому *acquis communautaire* (*acquis*) розуміється як правова система Європейського Союзу, яка включає акти законодавства Європейського Союзу (але не обмежується ними), прийняті в рамках Європейського співтовариства, Спільної зовнішньої політики та політики безпеки і Співпраці у сфері юстиції та внутрішніх справ (розд. II). Більше того, дотримання *acquis communautaire* вимагає не тільки зміни національного законодавства держави-члена, але й створення або зміну необхідних адміністративних чи судових органів, які контролюють законодавство [1].

Приведення у відповідність українського законодавства до *acquis* ЄС у сфері ядерної безпеки першочергово має на меті гармонізацію норм національного законодавства із правом ЄС. Наприклад, Законом України від 16.11.2022 р. внесені зміни до Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», які направлені на приведення у відповідність

до права ЄС норм законодавства України та із врахуванням практики застосування Закону. Реалізація положень цього Закону уніфікує термінологію законодавства України з термінологією законодавства ЄС та доповнює повноваження Держатомрегулювання стосовно організації регулярної оцінки (не рідше одного разу на 10 років) нормативно-правової бази у сфері використання ядерної енергії та діяльності органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки, а також міжнародних партнерських перевірок.

Наступне, на що потрібно звернути увагу, це особливості адаптації законодавства України у сфері ядерної безпеки до положень права ЄС, що пов'язано з тим, які саме норми права ЄС підлягають імплементації. Так, якщо мова йде про джерела первинного права ЄС, то додаткових механізмів впровадження у національну правову систему вони не потребують. Зокрема, первинним джерелом права ЄС є три договори про створення співтовариств (разом із додатками і протоколами до них та з наступними змінами і доповненнями), а саме: договір про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі 1951 року; договір про заснування Європейського Економічного Співтовариства 1957 року (Римський договір); договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергетики 1957 року. Ці норми «мають пряму дію в національному правопорядку країн-членів» [2, с. 27]. Угода про асоціацію України з Європейським Союзом 2014 року визначає умови співробітництва у сфері енергетики, включаючи ядерну енергетику, та ґрунтується на [Договорі про заснування Енергетичного Співтовариства 2005 року](#), [Договорі до Енергетичної Хартії 1994 року](#), а також на стандартах МАГАТЕ.

Якщо ж вести мову про імплементацію регламентів та директив, тобто джерел вторинного права ЄС, то стикаємося із викликами, пов'язаними з правовою природою джерел права ЄС, які стосуються «особливостей застосування регламентів ЄС, врахування рішень Суду Європейського Союзу як джерела права ЄС, включення міжнародних зобов'язань держав – членів ЄС та самого ЄС до відповідних директив та регламентів, формулювання окремих положень в актах ЄС [3, с. 2–4].

Особливостями директиви є те, що вона окреслює певні правила, яких необхідно дотримуватися, або зазначає конкретно визначену ціль, якої необхідно досягти, але кожна держава-член вирішує, як забезпечити відповідність у своєму національному законодавстві [4, с. 58]. Імплементація положень директиви не вимагає від держави безпосереднього закріплення у нормах національного законодавства її змісту, держава повинна розробити механізм досягнення тих цілей, мети, які визначені директивою (транспонування директиви). Це може бути реалізовано шляхом прийняття документів впровадження, створення компетентних органів, вжиття контрольних заходів (заборони, вимоги, дозволи, ліцензії), використання фінансових інструментів (податки, збори, штрафи, пільги, субсидії), запровадження моніторингу, звітності, ОВНС (оцінки впливу на навколишнє середовище), СЕО (стратегічної екологічної оцінки) тощо.

Щодо регламентів ЄС, то варто зазначити наступне. У державах, що не є членами ЄС, регламенти не застосовуються безпосередньо, оскільки ці держави не ратифікували установчі договори. Відтак, якщо вони узгоджують свої правовпорядки з регламентами ЄС, вони повинні запровадити їх через національне законодавство. Від національного законодавця вимагається лише прийняти належну форму акта (закон, постанову, рішення, залежно від правовпорядку), який імплементує весь зміст регламенту. Після набуття членства в ЄС регламенти матимуть пряму дію в державі, яка раніше, протягом періоду приєднання, імплементувала їх у національне законодавство [4, с.59].

На завершення доцільно проаналізувати підготовлений Європейською комісією Звіт про Україну за 2024 рік [5]. Щодо ядерної енергетики, ядерної безпеки та радіаційного захисту, Комісія констатує, що Україною досягнуто значного прогресу у впровадженні енергетичного законодавства ЄС, прийнято нове законодавство про радіаційний захист і вдосконалено процедури нагляду за ядерним регулюванням, розроблено нову Національну цільову екологічну програму поводження з радіоактивними відходами для вирішення проблем зберігання та захоронення, включаючи довгостроковий проект глибокого геологічного захоронення. У 2025 році Міністерство юстиції України розпочало процес розробки Національної програми адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (acquis ЄС), що є ключовим інструментом управління реформами та моніторингу готовності України до членства в ЄС та сприятиме подальшій адаптації національного законодавства до права ЄС.

Список використаних джерел:

1. Acquis communautaire. URL: <https://www.eurofound.europa.eu/observatories/eurwork/industrial-relations-dictionary/acquis-communautaire> (дата звернення: 15.04.2025 р.).
2. Правове регулювання сфери енергетики, включаючи ядерну, в Європейському Союзі та в Україні: Науково-практичний посібник / В. І. Семчик, Ю. В. Ващенко, В. Г. Дідик, В. П. Нагребельний, Н. М. Пархоменко, С. В. Голікова, О. С. Жадько, О. Б. Кишко, О. Я. Самборська, О. О. Шах, за наук. ред. Дідика В. Г. К.: ТОВ «Ніка-Прінт», 2006. 640 с.
3. Межі імплементатії acquis communautaire в Україні у сфері охорони довкілля : аналіт. докум. URL: <https://rac.org.ua/wp-content/uploads/2024/03/racse-limits-implementation-of-environmental-acquis-communautaire-ukraine-ukr.pdf> (дата звернення: 15.04.2025 р.).
4. Путівник з адаптації законодавства України до права ЄС: теоретичні та практичні аспекти / Дослідницька служба Верховної Ради України; Л. А. Ваолевська, І. М. Мищак (керівники авторського колективу), І. С. Заярна, А. М. Кондратова, М. О. Лисенко, Т. П. Мельник. Київ, 2023. 120 с.
5. Comission Staff WORKING DOCUMENT Ukraine 2024 Report Accompanying the document COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN

ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS 2024 Communication on EU enlargement policy. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52024SC0699> (дата звернення: 20.04.2025 р.).